

LAKIALOITE 17/2004 vp

Laki rikoslain 3 luvun 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

Nuorten henkilöiden tekemien väkivaltarikosten määrä on viime vuosina huolestuttavasti lisääntynyt. Tilastokeskuksen tietojen mukaan alle 15-vuotiaiden tekemien lievien väkivaltarikosten määrä on viisinkertaistunut ja nuorten henkilöiden tekemien murhien, tappojen ja pahoinpitelyiden määrä on kasvanut kolmanneksella verrattuna viiden vuoden takaiseen tilanteeseen. Myös väkivaltarikoksiin syyllistyvien lasten ja nuorten sosioekonominen tausta on muuttunut. Yhä useampi väkivaltarikokseen syyllistynyt nuori on kasvanut perheessä, jossa ei ole sosiaalisia tai taloudellisia ongelmia.

Nykyisen lainsäädännön mukaan rikosoikeudellisen vastuun alaikäraja on 15 vuotta. Sitä nuorempien henkilöiden tekemistä rikoksista voi seurauksena olla ainoastaan lastensuojelulaissa määriteltyjä toimenpiteitä. Käytännössä rikosoikeudellisen vastuun alkaminen vasta 15 vuoden iässä on johtanut siihen, että nuorisojoukoissa rikollisiin tekoihin yllytetään ja mukaan värvätään alle 15-vuotiaita. Teot ovat useissa tapauksissa muutamaa vuotta vanhempien nuorten suunnittelemaa, mutta varsinaiseksi tekijäksi osoitetaan tai osoittautuu lapsi, johon ei ikänsä vuoksi vielä voi kohdistaa rikosoikeuden seuraamuksia.

Jos väkivaltarikoksen tehnyt lapsi tai nuori ei ole kotonaan joutunut väkivallan uhriksi tai todistajaksi, hän on todennäköisesti saanut käyttäytymismallin television, videofilmien, tietokonepelin tai kaveripiirin kautta. Mallioppiminenhan on tunnetusti tehokkaimpia oppimistapoja. Näissä tapauksissa vanhemmat ovat siis olleet

kyvyttömiä tai haluttomia huolehtimaan kasvatustavastaan estääkseen lapsen kehitykselle haitalliset vaikutteet, jotka ovat saaneet hänet syyllistymään rikolliseen tekoon.

Lastensuojelun ammattilaisten, koulukuraattorien ja -psykologien voimin ei ole mahdollista seurata kaikkien kouluikäisten lasten ja nuorten kehitystä siten, että väkivaltaiseen käytökseen syyllistyvät koululaiset voitaisiin ennalta ehkäisevästi saada lastensuojelun piiriin. Pääsääntöisesti nuoren kasvatukseen voidaan puuttua vasta, kun on olemassa rikos ja koululaista epäillään siihen syylliseksi. Koska alle 15-vuotiaiden lasten tekemien väkivaltarikosten määrä on lisääntynyt, on lainsäätäjän korkea aika tulla vanhempien ja lastensuojeluviranomaisten avuksi säättämällä henkilö vastuulliseksi rikoksistaan iästä riippumatta.

Erityisesti henkirikosten, mutta myös muiden väkivaltarikosten osalta on perusteltua, että henkilö tuomitaan tekonsa eikä ikänsä perusteella. Jos lapsi on tahallisella, jopa suunnitelmallisella teolla kykenevä riistämään hengen toiselta ihmiseltä, hän on myös kykenevä kärsimään teostaan rangaistuksen. Suomen nykyinen korkeatasoinen vankeinhoitojärjestelmä mahdollistaa henkirikoksiin syyllistyneiden nuorten henkilöiden vankeusrangaistukset ilman, että kenenkään fyysinen tai psyykkinen terveys rangaistuslaitoksen olosuhteiden vuoksi vaarantuu.

Alkoholilainsäädännön uudistuksen myötä poliisi tulee saamaan nykyistä paremmat edellytykset puuttua ala-ikäisten henkilöiden päihteyden käyttöön. Yli 15-vuotias nuori voi saada ri-

kesakon alkoholirikkomuksesta ja hänelle on mahdollista suorittaa henkilötarkastus alkoholi-juomien löytämiseksi. Alle 15-vuotiaiden alkoholinkäyttöön ei sen sijaan voida sakotusmenet- telyllä puuttua, koska henkilö ei ole rikosoikeu- dellisen vastuun piirissä. Alkoholi-juomien huo- mattavan hinnanalennuksen myötä erityisesti väkevät viinat ovat yhä nuorempien henkilöiden ostettavissa pimeiltä markkinoilta. Asiantuntijat varoittavat lasten ja nuorten alkoholikuolemien todennäköisestä lisääntymisestä. Estääksemme alkoholiriippuvuuden lisääntymisen ja yliannos- tuksista aiheutuvat onnettomuudet olisi äärim- mäisen tärkeää voida kaikin mahdollisin kei- noin puuttua lasten alkoholinkäyttöön.

Rikosoikeudellisen vastuun alaikärajan pois- taminen on perusteltua myös rangaistusten yleis- estävällä vaikutuksella. Kun henkilö on tietoi- nen siitä, että hänet voidaan tuomioistuin-

tuomita rikollisesta teosta, on kynnys ryhtyä ri- kokseen suurempi varsinkin ensikertalaisilla nuorilla henkilöillä. Tällöin myöskään rikollisil- la nuorisjoukoilla ei ole syytä värvätä jouk- koonsa alle 15-vuotiaita lapsia suorittamaan ri- koksia täysi-ikäisten henkilöiden puolesta. To- dennäköisesti myös vanhemmat valvovat tar- kemmin alaikäisten lastensa tekemisiä, kun jo- kainen henkilö on rikosoikeudellisesti vastuussa teoistaan. Erityisesti ns. tavallisten perheiden vanhemmille uhka lapsen tuomitsemisesta tuo- mioistuimessa saattaisi olla hyvinkin tehokas kannuste nykyistä enemmän valvoa ja seurata lapsen harrastuksia ja ystävyys-suhteita.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

*että eduskunta hyväksyy seuraavan la-
kiehdotuksen:*

Laki

rikoslain 3 luvun 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 3 luvun 4 §:n otsikko ja 1 mo-
mentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 515/2003, seuraavasti:

3 luku

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

Rikosoikeudellisen vastuun yleisistä edelly- tyksistä

4 §

Syyntakeisuus

Rangaistusvastuun edellytyksenä on, että te-
kijä on teon hetkellä syyntakeinen.

Helsingissä 4 päivänä maaliskuuta 2004

Pertti Hemmilä /kok